

Thiên Địa Nhân

PHƯƠNG THỨC CANH TÁC SINH THÁI NHÂN VĂN

Quy trình sinh thái nhân văn cây Hồ Tiêu

Vườn Bác Hoàng Văn Phước, xã Lâm trạch, Bồ Trạch, Quảng bình

Người ghi chép: Lã Phi Điệp - Luật Thương mại Quốc tế

Viện Phát triển Doanh nhân Cộng đồng

www.cendiglobal.org

Skype: cendiglobal.org

cendi@cendiglobal.org

Lâm trạch, tháng 9 năm 2016

Giới thiệu

Mục đích của bài viết này là tư liệu hóa quy trình nuôi dưỡng và chăm sóc cây Hồ tiêu sinh thái của người nông dân sinh thái Hoàng Văn Phước tại xã Lâm Trạch, Huyện Bồ Trạch, Quảng Bình. Quan trọng hơn nữa, đây cũng sẽ được biên soạn như một phần của giáo trình trong chương trình chia sẻ về hệ thống phương thức canh tác sinh thái và cách chăm sóc, nuôi dưỡng cây Hồ Tiêu sinh thái cho những người sản xuất và người dùng tiêu có đạo đức, biết ơn thiên nhiên và mong muốn phụng dưỡng thiên nhiên.

Hành trình đến với phương thức canh tác sinh thái từ 1997 - 2016

Bác Hoàng Văn Phước là bộ đội xuất ngũ trở về với mảnh đất Lâm Trạch, Bồ Trạch, Quảng Bình năm 1980. Đối mặt với việc mưu sinh thường ngày Bác đã phải tiếp tay cho lâm tặc một khoảng thời gian từ năm 1990-1995. Với sức tàn phá thiên nhiên chóng mặt của con người, rừng cuối cùng cũng hết, bác Phước cũng không thể tiếp tục nghề Lâm tặc nữa, bác đã quyết định trồng rừng trên mảnh đất gần làng của Bác phía bên kia ngọn đồi trống rỗng cùng với một vài người hàng xóm. Sau một thời gian ngắn, những người hàng xóm đã từ bỏ khai hoang vì sợ Bom Bi. Bác Phước vẫn ở lại trên mảnh đất Bom Bi này và quyết tâm khai hoang cả những phần mà hàng xóm đã bỏ lại. Bác Phước quyết định trồng rừng trên mảnh đất này vừa để có nguồn sinh kế cho gia đình, vừa âm thầm chuộc lại những lỗi lầm cho những năm tháng làm nghề lâm tặc. Năm 1997 trong một cuộc trưng cầu ý dân hình thành nhóm làm vườn, chăn nuôi, tiết kiệm, tín dụng tại xã Lâm Trạch, Bác đã lựa chọn vào nhóm làm vườn và được tham gia các đợt tập huấn về kỹ thuật canh tác trên đất dốc và làm vườn do Trung tâm TEW tổ chức tại xã Lâm Trạch. Những chuyên tham quan giao lưu với các nông dân nông cốt thuộc mạng lưới nông nghiệp sinh thái tại các mô hình vườn đa dạng sinh học ở thôn Yên Sơn, xã Ba Vì, vườn Quốc gia Ba Vì, và các nơi khác đã giúp Bác có thêm niềm tin và đam mê trên mảnh đất Bom Bi này. Bác đã thấu hiểu và lắng nghe hơi thở của đất bằng việc biến mảnh đất đầy rẫy bom mìn trở thành một mảnh đất có hồn trong đó. Bác quyết tâm dọn sạch 6 hecta đất (2 hecta vườn và 4 hecta rừng) với tổng số hơn 5 tạ mìn nằm rải rác khắp nơi, số mìn này được bác trực tiếp di rời và tiêu hủy một cách an toàn và chôn sâu dưới lòng đất. Trong thời gian đó, bác Phước liên tục được giao lưu và tiếp cận với các chương trình đào tạo, tham quan, chia sẻ giữa các nông dân nông cốt của mạng lưới làm vườn do “Văn phòng nghiên cứu kiến thức bản địa và phát triển miền Trung” viết tắt là CIRD của Trung tâm TEW tổ chức. CIRD đã giúp bác Phước hiểu hơn về quyền được phụng dưỡng thiên nhiên cũng như nghĩa vụ của con người đối với những đặc ân mà hệ sinh thái ban tặng trên mảnh đất mình đang sinh sống theo triết lý sinh thái nhân văn.

Bên cạnh đó, bác Phước còn hiểu sâu sắc các nguyên lý, nguyên tắc và định chuẩn của một phương thức canh tác sinh thái qua những lần chia sẻ trong mạng lưới nông dân nông cốt từ năm 1997 tới nay. *“Phương thức canh tác sinh thái là kiểu canh tác nương tựa vào 5 đặc tính cốt lõi: 1) Đa dạng, 2) Đặc thù; 3) Tương tác; 4) Thích nghi; và 5) Bền vững của hệ sinh thái. Năm đặc tính cốt lõi này là nền tảng cơ bản tạo ra sự sống, khả năng chịu đựng và khác biệt của mọi sinh linh tồn sinh theo thời gian. Phương thức canh tác này thể hiện kiểu văn hóa ứng xử ân nghĩa của người canh tác đối với hệ giá trị vô hình đã trở thành niềm tin và chuẩn mực hành vi trong đời sống của người canh tác. Đây là một phương thức sống bằng hữu với hệ sinh thái. Người canh tác theo phương thức này nuôi dưỡng được 5 Tiền tố của Hệ Nhân văn: 1) Quyền tiếp cận bình đẳng đối với hệ sinh thái (Cơ bản); 2) Quyền tôn thờ phụng dưỡng hệ sinh thái (Đặc thù); 3) Quyền thực hành tri thức và chứng nghiệm trên hệ sinh thái (Thực hành); 4) Quyền tự chủ và tự quyết trên hệ sinh thái (Tổng thể); 5) Quyền*

Hành trình và quy trình hồ tiêu sinh thái tại vườn bác Hoàng Văn Phước

Bản quyền Trí tuệ: Bác Hoàng Văn Phước - Người ghi chép: Lã Phi Diệp - Luật Thương mại Quốc tế
Viện Phát triển Doanh nhân Cộng đồng (CENDI)

chia sẻ nuôi dưỡng hệ sinh thái với láng giềng (Chiến lược), mà 5 Tiên tổ này đã trở thành nhân giá trị và chuẩn mực ứng xử hàng ngày trong đời sống và bản sắc sinh kế của người canh tác. Phương thức canh tác này chỉ tồn tại ở những vùng đồng bào dân tộc thiểu số trong rừng sâu, nơi ít bị tác động bởi xã hội tự mệnh danh “văn minh và hiện đại”. Những cộng đồng này không a zua và rông ruổi chối bỏ chính mình trong thế giới chạy đua công nghệ và những cuộc cạnh tranh tăng tốc vị kinh tế thị trường phi đạo đức và phi đạo vận với mọi sinh linh. Phương thức canh tác này khác biệt về hệ giá trị và 10 định chuẩn hành vi sinh kế sinh thái trong quan hệ so sánh với nông nghiệp hữu cơ và nông nghiệp bền vững” (Trần thị Lành 2008).

Hình 1: Bác Phước với Hội thảo đồng quản trị rừng dựa vào luật tục Việt - Lào tại HEPA

Để góp phần giúp cho việc thực hành phương thức canh tác sinh thái hiệu quả hơn, Trường đào tạo thực hành nhà nông Sinh thái HEPA giúp bác Phước hiểu hơn về quy hoạch, thiết kế hệ thống canh tác dựa trên 10 định chuẩn sinh thái - nhân văn, cơ cấu cây trồng, các giống ngắn hạn, trung hạn và dài hạn nương tựa vào nhau theo thời gian, mùa, vụ và sinh kế gia đình của Bác. Hàng năm CIRD tổ chức mời bác đi tham quan, học hỏi và chia sẻ kinh nghiệm trong mạng lưới nông dân trên cả nước. Nhận thấy phương thức canh tác sinh thái là một phương thức canh tác mang tính nhân văn và phụng dưỡng thiên nhiên cao, chính vì vậy bác quyết định áp dụng hệ thống này vào mảnh vườn của mình, biến vùng đất đầy bom mìn thành một vườn sinh kế sinh thái có hồn trong đó. Đất trên đồi trước đây bác chỉ trồng cây keo, nhưng với sự tư vấn của Trường đào tạo thực hành nhà nông sinh thái HEPA và giáo sư Goeltenboth, bác Phước thấy rằng cây keo là loại cây không thân thiện với đất và đặc biệt nó lại tiêu thụ một lượng nước rất lớn, thân mềm, mùa mưa bão dễ đổ, chính vì vậy hiện tại diện tích trồng keo đang dần được thay thế bằng các giống cây gỗ bản địa. Bác giao lưu chia sẻ cây gỗ bản địa với Trường đào tạo thực hành nhà nông sinh thái - HEPA. Bác thực hiện trồng đa cây xen kẽ nhau thay vì chỉ trồng một loại cây đơn điệu. Khi mới làm vườn, bác chỉ trồng

cây sắn, nhưng hiện tại mảnh vườn của bác gồm nhiều loại cây sống nương tựa vào nhau như: Trên đỉnh vườn của bác là Keo xen cây bản địa, tiếp là cây thuộc họ mủ bạc như: Mít, Múc, Trè, Huệnh, Hoa sữa. Cây hồ tiêu được nương tựa vào tập đoàn đa cây thuộc họ mủ bạc này. Xen canh với thảm cây đa dạng nương tựa vào nhau này, bác trồng chè xanh, gừng, nghệ, sả, đậu, vừng, lạc, hành, tỏi, rau sâm, rau ngót, mùng tơi. Tiếp các mảnh vườn liền kề theo thiết kế đồng mức để giữ nước, bác trồng vải thiều, khoai vạc, khoai từ, đu đủ, chuối, khoai môn, khoai sắn để chăn nuôi gia cầm, gia súc.

Hình 2: Vườn bác Phước theo phương thức canh tác sinh thái nhiều tầng tán

Đồng hành đúng 20 năm cùng tổ chức TEW và sau này là CIRD từ năm 1997 đến nay, bác Phước cũng đồng thời là một nông dân nòng cốt trong mạng lưới “phương thức canh tác sinh thái trong qui hoạch sử dụng đất và an toàn sinh kế”, lúc đầu bác là một trong nhiều học sinh của nhiều lứa tuổi trong lớp học phương thức canh tác sinh thái tại trường đào tạo thực hành nhà nông sinh thái - HEPA, sau khi đã hiểu được triết lý và nhìn thấy lợi ích lâu dài mà phương thức canh tác sinh thái mang lại, bác đã áp dụng thành công lý thuyết đó vào cuộc sống hàng ngày. Là một tấm gương thành công thực hành phương thức canh tác sinh thái, bác Phước đã đi rất nhiều nơi, tham gia nhiều hội thảo để trao đổi, chia sẻ và hướng dẫn cho những nông dân trong cùng mạng lưới thực hành phương thức canh tác sinh thái. Dần dần, bác Phước trở thành một chuyên gia về phương thức canh tác sinh thái, một nhà hoạt động tích cực phổ biến nông nghiệp sinh thái, và hiện tại bác đã trở thành một doanh nhân gia đình và cộng đồng, bởi lợi ích từ hệ sinh thái vườn của bác đã để lại ấn tượng sâu sắc và chuyển biến nhiều thanh niên dân tộc thuộc nhiều quốc gia đến thăm và học hỏi vườn của bác, một mảnh vườn được khai sinh từ một vùng của hơn 500 kg Bom Bi yên nghỉ dưới lòng

đất một thời. Ông Douglas, một chuyên gia môi trường của Chính phủ Úc đã để lại ấn tượng “*Từ Bom đến Bên vũng*” sau khi đến học vườn của Bác (Douglas 2007), Joni - một sứ giả trẻ làm việc tại Viện SPERI, Trường đào tạo thực hành nhà nông sinh thái HEPA đã tâm phục “*Từ thập tử nhất sinh tới sung mãn*” (Joni 2010) sau khi nghe hành trình vật lộn với Bom mìn trên khu vườn của bác. Một Giáo sư người Đức phải thốt lên khi chiêm ngưỡng vườn của Bác: “*Một mô hình sinh kế sinh thái kiệt xuất*” (Goeltenboth 2014). Giáo sư Goeltenboth vốn là người khởi xướng “*mạng lưới canh tác phụng dưỡng qui luật rừng mưa nhiệt đới*” và tổ chức “*Cuộc sống thiên nhiên*” cùng với một số nhà khoa học Đức đang đeo đuổi và song hành với những ai thấu hiểu, lắng nghe và phụng dưỡng thiên nhiên như bác Phước. (Cô Trần thị Lành chia sẻ 2016).

Hình 3: Bác Phước chia sẻ phương thức canh tác sinh thái với Giáo Sư Goeltenboth

Trong tương lai gần, bác Hoàng Văn Phước sẽ là *chủ sở hữu doanh nghiệp gia đình và tự định đoạt việc hình thành chuỗi giao dịch sản phẩm tiêu sinh thái*, bác mong muốn được góp phần *nâng cao nhận thức và thay đổi thái độ của người tiêu dùng* khi khách hàng cảm nhận trực tiếp *hành trình và qui trình sinh thái* vườn Hồ Tiêu của bác.

Sơ bộ đánh giá sản phẩm hồ tiêu của bác Phước với 10 định chuẩn sinh kế sinh thái

Trong 5 đặc tính cốt lõi của hệ sinh thái nguyên tác: 1. Đa dạng, 2. Đặc thù, 3. Tương tác tự nhiên; 4) Thích nghi tự nhiên; và 5. Bền vững. Đối chiếu với 5 đặc tính trên đây, hệ sinh thái vườn của bác Phước hiện tại thể hiện rõ nét 4/5 đặc tính. Đặc tính về đa dạng chưa thể hiện rõ vì vẫn còn 80% cây keo thuần loại trên phần đỉnh vườn của bác.

Trong 5 tiền tố quyết định Nhân giá trị của Hệ Nhân văn: 1) Quyền tiếp cận bình đẳng đối với hệ sinh thái (Cơ bản); 2) Quyền tôn thờ phụng dưỡng hệ sinh thái (Đặc thù); 3) Quyền

thực hành tri thức và chứng nghiệm trên hệ sinh thái (Thực hành); 4) Quyền tự chủ và tự quyết trên hệ sinh thái (Tổng thể); 5) Quyền chia sẻ nuôi dưỡng hệ sinh thái với láng giềng (Chiến lược). Với 5 quyền của hệ nhân văn thì hiện tại bác Phước đang thực hành 4 quyền trên khu vườn của mình: Qua quan sát và phỏng vấn Bác thì Quyền chia sẻ nuôi dưỡng hệ sinh thái với láng giềng chưa thể hiện rõ nét.

Triết lý của phương thức canh tác sinh thái thể hiện bởi hệ thống các chỉ số hành vi mà người canh tác ứng xử hàng ngày là: 1) Hệ sinh thái có hồn (Worship Nature); 2) Người canh tác nương tựa, thừa hưởng và nuôi dưỡng nguồn vốn sinh kế trong hệ sinh thái như một cơ hội đặc ân; 3) Người canh tác tự chịu trách nhiệm trước hành vi ứng xử của mình bởi hệ thống chuẩn mực đạo đức bất thành văn (wisdom and custom); 4) Tôn trọng, lắng nghe, quan sát, thiết kế, qui hoạch, sử dụng và làm giàu dòng dinh dưỡng vật chất tổng hòa từ năng lượng mặt trời, mưa, và gió, mà sản phẩm được tạo ra từ môi trường nuôi dưỡng 5 đặc tính cốt lõi của hệ sinh thái; 5) Năng động giữa thực hành đi đôi với đúc kết và giàu hóa tri thức chứng nghiệm để hoàn phục lại nguồn vốn tái sinh theo qui luật và nuôi dưỡng cảnh quan tự nhiên cho liên thế hệ mà hệ sinh thái ban tặng công bằng cho mọi sinh linh (Trần thị Lành 2008).

Hình 4: Bác Phước và Bác Minh chia sẻ chọn cành tiêu

với mặt đất dưới gốc Tiêu) thì sức sống dài hơn, khả năng chống chịu cao hơn, bởi cành đuôi lươn có bộ rễ dồi dào, sau khi trồng xong, khoảng một năm, khả năng đâm cành và phân chia nhánh cho quả lớn, nếu người nông dân biết sửa sang và “Đôn” cành tại thời điểm cành phân chia nhánh khi ra quả, sẽ tạo ra cho gốc tiêu sum suê (bác gọi là Tiêu mặc quần thay vì Tiêu ở lỗ). Tiêu mặc quần (cành sum suê phân gốc) sẽ là giữ ẩm cho những gốc tiêu mẹ, sẽ giúp việc nuôi dưỡng những cành tiêu con, tiêu cháu, tiêu chất phần trên ngọn được trù phú hơn, gốc tiêu có nhiều thế hệ, thu hoạch được nhiều hơn. 4) Trồng cành tơ khác với đuôi lươn. Cành tơ là cành mọc và bám chặt trụ tiêu. Khi cắt và đâm cành này để đưa vào trồng thì bộ rễ chỉ dừng lại ở một và hai mắt tiêu. Vòng đời của Tiêu ngắn hơn, sức sống cũng yếu hơn dùng “Đuôi lươn - chuộng chuộng” để trồng. 5) Trong thăm vườn hồ tiêu, bác trồng xen gừng,

Thông qua sự so sánh ở trên thì sản phẩm hạt tiêu của Bác Phước đang trên hành trình thể hiện ngày càng rõ 4/5 định chuẩn cốt lõi của hệ sinh thái mà cây hồ tiêu đang được nuôi dưỡng trong vườn của bác. Trong năm định chuẩn của hệ nhân văn nương tựa vào hệ sinh thái thì cũng có 4/5 định chuẩn đang được thực hành.

Đúc rút kinh nghiệm trong quá trình canh tác thì bác Phước nhận thấy rằng: 1) Nhóm cây mù trắng là một loại cây rất tốt để làm trụ cho cây tiêu trong hệ sinh thái vườn nhà bác, mùa hè thì bóng cây mù trắng (bác gọi là mù bạc) giúp che nắng cho cây Tiêu, còn về mùa đông lá cây rụng xuống gốc góp phần rất lớn giữ ẩm cho cây Tiêu, hạn chế sự bốc hơi của nước và đồng thời cũng là nguồn thức ăn cho cây Tiêu. 2) Trụ Tiêu có hồn (Trụ Tiêu sống) sẽ cho chất lượng Tiêu khác hẳn với Trụ Tiêu vô hồn (trụ xi măng hoặc gạch).

3) Trồng bằng cành tiêu đuôi lươn (chuộng chuộng - vốn được đâm ra nhánh dài, trần trụ sát gốc tiêu) thì sức sống dài hơn, khả năng chống chịu cao hơn, bởi cành đuôi lươn có bộ rễ dồi dào, sau khi trồng xong, khoảng một năm, khả năng đâm cành và phân chia nhánh cho quả lớn, nếu người nông dân biết sửa sang và “Đôn” cành tại thời điểm cành phân chia nhánh khi ra quả, sẽ tạo ra cho gốc tiêu sum suê (bác gọi là Tiêu mặc quần thay vì Tiêu ở lỗ). Tiêu mặc quần (cành sum suê phân gốc) sẽ là giữ ẩm cho những gốc tiêu mẹ, sẽ giúp việc nuôi dưỡng những cành tiêu con, tiêu cháu, tiêu chất phần trên ngọn được trù phú hơn, gốc tiêu có nhiều thế hệ, thu hoạch được nhiều hơn. 4) Trồng cành tơ khác với đuôi lươn. Cành tơ là cành mọc và bám chặt trụ tiêu. Khi cắt và đâm cành này để đưa vào trồng thì bộ rễ chỉ dừng lại ở một và hai mắt tiêu. Vòng đời của Tiêu ngắn hơn, sức sống cũng yếu hơn dùng “Đuôi lươn - chuộng chuộng” để trồng. 5) Trong thăm vườn hồ tiêu, bác trồng xen gừng,

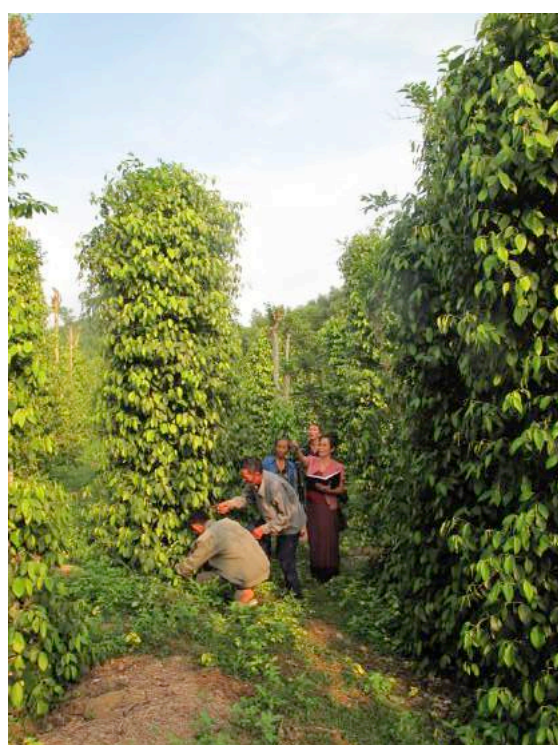
nghe, lạc, vừng, rau sâm, ớt, hành, hẹ và các gia vị khác cũng giúp cho bộ rễ của Tiêu nương tựa và bổ sung các chất gia vị và dinh dưỡng cho nhau khi phát tán. 6) Xen nhiều loài là giải pháp an toàn sinh kế và chủ động trong việc tự cung cấp nguồn thức ăn và thuốc chữa bệnh cho chính gia đình bác.

Quy trình canh tác cây Hồ Tiêu sinh thái của bác Hoàng Văn Phước

1. Yêu cầu đất đai

Đất trồng tiêu cần được bảo đảm các yêu cầu cơ bản sau: Dễ thoát nước, có độ dốc dưới 5%, không bị úng ngập. Cần nuôi dưỡng và làm giàu đất trước khi canh tác bằng phân chuồng.

2. Giống tiêu sử dụng và kỹ thuật nhân giống

Hình 5: Chia sẻ nhân giống Tiêu tại vườn Bác Minh

lươn cho đến khi ra rễ rồi đem trồng: đất phải tơi xốp, thoát nước tốt. Hom tiêu đặt xiên 45 độ cách nhau 5 – 7cm, hàng cách hàng 10cm. Thường sau khi ươm 25 – 30 ngày hom tiêu bắt đầu ra rễ đã có thể đem trồng tốt. Quá trình ươm không nên để quá lâu, hom tiêu mọc mầm, rễ ra dài khi nhổ đem đi trồng động rễ, ảnh hưởng xấu tới tỷ lệ sống và sinh trưởng của cây tiêu con.

3. Trồng mới

Thời vụ trồng: Thời vụ bắt đầu vào đầu tháng 7 âm lịch, khi bắt đầu vào mùa mưa, đây chính là thời điểm tốt nhất để trồng tiêu trong năm. Mật độ khoảng cách: Trụ sống như cây mứt, mít, mù trắng, hoa sữa... các trụ được trồng với khoảng cách 2,5 x 2,5m, mật độ 1300 – 1500

Giống sử dụng: Giống tiêu bản địa, Lâm Trạch - Quảng Bình. Kỹ thuật nhân giống: Nhân giống bằng 1) dây “đuôi lươn” (hay còn gọi là Chuộng Chuộng) và cành giống cần đạt các tiêu chuẩn sau: Hom tiêu dây đuôi lươn: Hom dây đuôi lươn có 3 – 5 đốt, lấy ở phần hom tiêu dây đuôi lươn chia nhánh, cắt hết lá khi ươm. Dây đuôi lươn không sâu bệnh, lấy ở các vườn tốt nhất là trên 4 năm tuổi, không có triệu chứng bệnh. 2) Hom tiêu dây thân: chọn hom thân khỏe mạnh, có 3 – 5 đốt, các đốt có rễ bám tốt. Dây thân tiêu được cắt ở 20 cm cách mặt đất, lấy phần dây thân chia nhánh. Loại bỏ phần ngọn dây còn non. Cắt tia bớt các lá cành trên hom ở các đốt vùi vào đất, chỉ giữ lại 1 – 2 đốt trên mặt đất với số lá hạn chế để giảm bớt sự bốc hơi nước. Trồng thẳng ra vườn: Sau khi xử lý đem trồng trực tiếp ra vườn tiêu, che chắn kỹ lưỡng bằng cành cây khô cũng đảm bảo tỷ lệ sống rất cao (lưu ý: khâu này cần phải làm hố cho tiêu, rắc

vôi vào hố trong khoảng 1 ngày sau đó thêm phân chuồng vào hố đã đào sẵn trước khi trồng khoảng 15 ngày). Ươm cành hoặc hom tiêu dây

trụ/ha. Kỹ thuật trồng tiêu trên cây trụ sống: Cây trụ sống được trồng ngay vào đầu mùa mưa, làm cỏ bón phân thúc cẩn thận. Có thể trồng cây trụ sống 1 – 2 năm trước khi trồng tiêu. Đào hố trồng tiêu: đào 1 hố hoặc 2 hố 2 bên cây trụ, ở phía xa cây trụ sống, mép hố cách trụ 10 – 15 cm, sao cho tâm hố là vị trí đặt dây tiêu cách cây trụ sống từ 20 – 40cm. Hố được đào với kích thước 40 x 40 x 40cm để trồng 1 hốc tiêu. Trộn đều đất mặt với 10 – 15kg phân chuồng đã hoai mục. Xử lý đất trong hố trước khi trồng bằng vôi bột và phơi trong vồng một tuần. Việc trộn phân lấp hố và xử lý đất trong hố được thực hiện trước khi trồng tiêu ít nhất là 15 ngày.

4. Trồng cây che bóng

Tiêu trồng với cây trụ sống rất có lợi vì tiêu có thể lợi dụng bóng mát của cây trụ vào mùa hè, vào mùa đông lá rụng từ cây trụ giúp giữ nhiệt cho gốc cây tiêu. Với trụ tiêu dựng bằng xi măng hoặc gạch thì những tương tác này là vô cảm.

5. Chăm sóc

Làm cỏ: Làm sạch cỏ trong gốc tiêu thường xuyên, nhổ cỏ gốc bằng tay, tránh làm tổn thương vùng cổ rễ. Đối với tiêu trồng bằng dây lươn: sau khi tiêu leo lên trụ được 1,4 – 1,5m và các dây tiêu đã phát sinh được 2 – 3 cành quả ở ngọn thì đôn dây xuống. Chỉ đôn các dây tiêu có mang cành quả, cắt bỏ các dây không mang quả. Đào rãnh sâu 15 – 20cm xung quanh trụ tiêu, cách gốc tiêu 20 – 25cm, đưa phần dây thân đã cắt hết lá vào rãnh, chừa đoạn ngọn dây có mang lá và cành quả buộc áp vào trụ tiêu. Sau đó lấp một lớp đất mỏng để giữ cho khoanh dây được đôn nằm cố định. Sau khi rễ từ đốt của các khoanh dây được đôn nhú ra mới vun gốc bón phân cho tiêu.

Hình 6: Thảo luận phương thức canh tác sinh thái theo nguyên tắc phụng dưỡng cảnh quan rừng mưa nhiệt đới

6. Thu hoạch

Trái tằm lột hay tằm bạt lớn ngay dưới gốc tiêu, những tằm này có nhiệm vụ hứng hạt tiêu khi thu hoạch để hạn chế rơi vãi Tiêu trong lúc thu hoạch hoặc cũng có thể thu hoạch Tiêu và hứng bằng những hộp chứa mang theo người.

7. Tiêu thụ

Hình 7: Phóng viên Hiệp VTC 10 Toàn cầu phỏng vấn sản phẩm Tiêu và sinh kế sinh thái bền vững của gia đình bác Phước.

Các thương lái đến với vườn bác qua nhiều kênh: 1) gọi điện mua tiêu non (khi thấy mùa tiêu báo hiệu tốt); 2) Đến vườn mua tại vườn ngay sau khi thu tiêu tươi; 3) Đến vườn mua tiêu khô sau khi phơi sấy.... Các thủ đoạn của thương lái theo lời kể của Bác Minh (xã Liên trạch) cho biết mua tại vườn nhà Bác Minh (cân của Bác Minh, với giá 180.000 đồng/1kg). Khi Bác theo dõi thương lái ra bán cho đại lý cách vườn bác 15 km cũng giá tương tự 180.000 đồng/1kg. Câu hỏi của Bác Minh và Bác Phước là: ngay chỉ trong một khu vực huyện Bồ trạch: quan hệ giữa người làm tiêu - thương lái tự do - đại lý tiêu trên đất Bồ trạch đã thể hiện một bí ẩn khó giải thích là: Tại sao thương lái mua tại vườn tiêu giá 180.000 đồng/1kg, chỉ cách một đoạn đường 15 km chuyển từ vườn tiêu ra Đại lý cũng giá tương tự 180.000 đồng!? Việc trà trộn tiêu từ nguồn gốc khác và Tiêu vườn các bác ở Lâm trạch và Liên trạch, Quảng bình do thương lái tự do vào vườn mua là việc đáng lưu tâm cho cả người trồng tiêu và khách hàng sử dụng tiêu!? Bác Phước, Viện Phát triển Doanh nhân Cộng đồng và Giáo sư Goeltenboth đang cùng tìm cách đưa hạt tiêu sinh thái vườn bác và vườn các nông dân nông cốt thuộc ba xã Lâm - Xuân - Liên đến với người tiêu dùng tại Cộng hòa Dân chủ Đức trong lương lai gần.

Những trở trở và đề xuất của bác Phước

Được tiếp tục thúc đẩy hoạt động mạng lưới làm vườn sinh thái và nhân giống thử nghiệm Tiêu sinh thái và mô hình làm vườn của Bác ra nhiều hơn nữa, đặc biệt là thử nghiệm giống Tiêu của Bác ra Trường thực hành đào tạo nhà nông sinh thái HEPA.

Được thành lập tổ hợp vườn sinh thái vùng Lâm - Xuân - Liên để đưa thương hiệu sản phẩm Tiêu của Mạng lưới Nông dân Nòng Cốt Quảng bình thành bản quyền sở hữu trí tuệ của sản phẩm. Người làm vườn sẽ trở thành sở hữu và chủ động định đoạt mọi hình thức giao dịch cũng như phân chia lợi ích trong chuỗi thị trường trực tiếp từ người sản xuất đến thẳng người dùng Tiêu sinh thái thay vì thụ động lệ thuộc vào các công ty kinh doanh cả về quan hệ giao dịch và những biến động của thị trường. Bác nhấn mạnh rằng mạng lưới nông dân nòng cốt đã nắm tay nhau trong 20 năm qua và cùng xây dựng qui trình sinh thái cây Hồ tiêu cho tới hôm nay chắc chắn sẽ gặp được người tiêu dùng cùng chung triết lý phụng dưỡng thiên nhiên và cả hai lực lượng này sẽ cùng nhau tái khẳng định vị thế của nhau để cho cán cân công lý trở về với giá trị công bằng đích thực trong thị trường đảo điên này mà cả hai đều là vật hy sinh cho các môi giới trung gian tung hoành phi đạo đức.

Được tiếp tục chia sẻ tới những vùng bà con nông dân đang thiếu tự tin và khủng hoảng như bác cách đây 20 năm khi chưa được gặp mạng lưới Nông dân Nòng cốt.

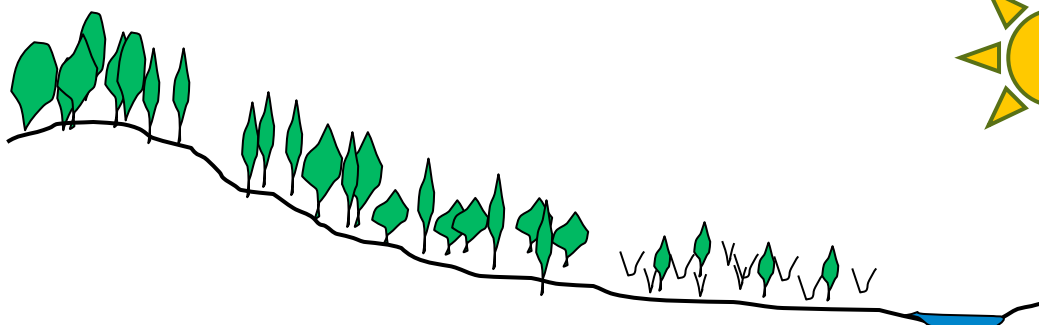
Mong muốn Mạng lưới Nông dân Nòng cốt (MECO-ECOTRA), Viện Phát triển Doanh nhân Cộng đồng và Liên minh LISO tư vấn, hỗ trợ kiểm định và đăng ký chất lượng an toàn thực phẩm Tiêu của các Nông dân Nòng cốt Quảng bình.

Hình 8: Bây giờ mới tổ tiêu cỡ lớn và tiêu mặc quần, hay quá.

Sơ đồ lát cắt sinh thái Vườn Sinh thái của bác Hoàng Văn Phước

Tổng diện tích: 6 ha

Độ dốc	$>15^{\circ}$	$8^{\circ} - 15^{\circ}$	$3^{\circ} - 8^{\circ}$	$< 3^{\circ}$	Ao
Đất đai	Đất lẫn đá	Đất cát sỏi	Đất cát pha	Đất cát pha	
Thực vật	Cây dẻ, thông, sến lim (cây lâm nghiệp địa)	Keo, dẻ, de, công,	Nhãn, vải, dứa, hồ tiêu, mít, chuối, đu đủ	Sắn, chè, dứa, khoai, gừng, nghệ, ớt, đậu, lạc, hành tỏi, chanh leo, mồng tơi, rau ngót, hẹ, khoai từ, khoai vạc, sắn dây, hà thủ ô, sắn, chanh leo, rau ngót, rau sâm, đậu, lạc, hàng tằm, mùng lợ, bông ngót, vừng....	
Khó khăn	Đất rất xấu	Đất xấu	Khô hạn	Khô hạn	